Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Brevnr
BESLUT	516 Rk1a
Ärendenr	Datum
ÅLR 2023/7304	20.9.2023

Hänvisning
U 37/2023 rd Statsrådets skrivelse

Kontaktperson
Adeline Gripenberg
dataskyddsombud@regeringen.ax
01825199

Riksdagens förvaltningsutskott

hav@eduskunta.fi

Ärende

Sakkunnigyttrande om U 37/2023 rd Statsrådets skrivelse till riksdagen om Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av ytterligare förfaranderegler avseende verkställighet av förordning (EU) 2016/679

Bakgrund

Ålands landskapsregering har mottagit en begäran om ett skriftligt sakkunnigyttrande till statsrådets skrivelse gällande förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av ytterligare förfaranderegler avseende verkställighet av förordning (EU) 2016/679.

EU-kommissionens förslag gäller förfaranderegler för tillsynsmyndigheternas hantering av klagomål och utredningar i klagomålsbaserade ärenden och på eget initiativ vid gränsöverskridande tillämpning av förordning (EU) 2016/679. Förslaget grundar sig på en rapport[1] som kommissionen publicerade 2020 om den allmänna dataskyddsförordningens funktion och på en förteckning och slutsatser[2] som Europeiska dataskyddsstyrelsen lämnade till kommissionen i oktober 2022.

Syftet med förordningsförslaget är att harmonisera de samarbetsförfaranden som tillämpas av dataskyddsmyndigheterna i medlemsstaterna i gränsöverskridande ärenden, det vill säga i situationer som har betydelse för fysiska personer i mer än en medlemsstat. Kommissionens förslag är att göra samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna smidigare och säkerställa att mekanismen för enhetlighet enligt den allmänna dataskyddsförordningen

[1] MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET Dataskydd som en pelare för medborgarnas egenmakt och EU:s strategi för den digitala övergången – tillämpning av den allmänna dataskyddsförordningen under två års tid; COM/2020/264 final.
[2] EDPB Letter to the EU Commission on procedural aspects that could be harmonised at EU level; https://edpb.europa.eu/system/files/2022-10/edpb_letter_out2022-0069_to_the_eu_commission_on_procedural_aspects_en_0.pdf

fungerar i gränsöverskridande ärenden och att den enskilde (klagande) och de parter som är föremål för utredning har tillräckliga och ändamålsenliga processuella rättigheter. I utkastet till förordning som nu behandlas föreslås inga ändringar av bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen, utan avsikten är att komplettera den allmänna dataskyddsförordningen med mer exakta förfaranderegler om samarbetsförfarandena. Förslaget påverkar således inte till exempel de personuppgiftsansvarigas och personuppgiftsbiträdenas skyldigheter, de registrerades rättigheter eller de lagliga grunder för behandling av personuppgifter som anges i den allmänna dataskyddsförordningen.

Behörighetsfördelning

Landskapet har i enlighet med 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen för Åland (114/1991) (Självstyrelselagen) lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän och kommunernas förvaltning.

I 2 kap. 10 § grundlagen berörs skyddet för privatlivet och personuppgifter, enligt vilken var och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggad. Enligt bestämmelsen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag.

Behörighetsfördelningen för skyddet av personuppgifter framgår inte direkt av självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten av den frågan har avgjorts genom lagstiftningskontrollen enligt 19 § i självstyrelselagen.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om behandling av personuppgifter prövades i samband med att landskapet fick sin första lagstiftning om personregister för landskaps- och kommunalförvaltningen i början av 1990-talet. Varken personregister eller dataskydd fanns angivet som ett särskilt lagstiftningsområde i den då gällande självstyrelselagen, vilket även är fallet i den gällande självstyrelselagen. Högsta domstolens prövning vid lagstiftningskontrollen gjordes i förhållande till ett landstingsbeslut enligt vilket i riket gällande personregisterlag och personregisterförordning skulle gälla i landskapet, dock enbart i förhållande till rättsområden inom den privata sektorn där landskapet hade lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen konstaterade i sitt beslut från den 27 juni 1991 att då personregisterlagen innehåller allmänna stadganden om personregister kommer den att beröra ett stort antal rättsområden. Högsta domstolen nämnde arbetsavtal, arbets-och bostadsförmedling samt, med vissa begränsningar, näringsrätten som exempel på områden inom landstingets behörighet som skulle komma att beröras av dessa allmänna stadganden om personregister. Högsta domstolens utlåtande innebär att landskapet har behörighet gällande skyddet av personuppgifter inom de rättsområden som landskapet annars också har behörighet inom enligt självstyrelselagen.

När riket fattar åtgärder med anledning av beslut som fattas inom EU är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten inom förvaltningsärenden fördelad mellan riket och Åland på det sätt som framgår av självstyrelselagen. Dessa åtgärder berör Dataombudsmannens och Datainspektionens förvaltningsärenden, vilka är fördelade mellan Åland och riket i enlighet med 59 b § i självstyrelselagen.

Synpunkter

Den rättsliga grunden för förordningen som kommissionen föreslår är artikel 16 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Med stöd av artikel 16 i EUF-fördraget kan sådana bestämmelser fastställas som gäller behandling av personuppgifter hos unionens institutioner, organ och byråer och i medlemsstaterna, när dessa utövar verksamhet som omfattas av unionsrättens tillämpningsområde, samt bestämmelser om den fria rörligheten för sådana uppgifter. Enligt landskapets preliminära uppfattning är kommissionens förslag förenligt med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna samt att den föreslagna rättliga grunden är lämplig.

Förordningen är direkt tillämplig EU-rätt och kräver inte landskapslagstiftning för att träda i kraft. I och med att förslaget innehåller bestämmelser om beredning av ärenden samt om konfidentialitet krävs det en fortsatt utredning om förslaget konsekvenser i förhållande till rättigheterna och skyldigheterna i förvaltningslagen (2008:8) för landskapet Åland och offentlighetslagen (2021:79) för Åland. Förslaget innehåller bland annat en möjlighet för den registrerade att skicka in en konfidentiell handling. Vad som närmare menas med detta är något som bör utredas eftersom det kan påverka offentlighetsprincipen. Det finns även förslag som kräver att den ledande tillsynsmyndigheten ser till att dokument översätts samt att klagomålshandlingarna skickas till de andra tillsynsmyndigheterna som berörs.

Ålands landskapsregering konstaterar att utifrån hur den slutgiltiga förordningen fastställs kommer dels de ekonomiska konsekvenserna utredas mera ingående, dels vilket merarbete som förordningen med den nya förfarandestegen medför för Datainspektionen. Landskapsregeringen kommer även behöva ta ställning till i det fall ändring av lagstiftning behövs utifrån det slutgiltiga förslaget.

Datainspektionen är en oberoende myndighet administrativt underställd landskapsregeringen. Datainspektionen leds av en myndighetschef som i dagsläget är den enda anställda vid myndigheten. Utifrån Datainspektionens utlåtande[3] till regeringen framgår det att det med största sannolikhet blir dataombudsmannens byrå som kommer att vara den ansvariga eller ledande tillsynsmyndigheten för gränsöverskridande ärenden för riket och landskapet Åland. Detta beror på att Datainspektionen har en smal tillsyn över den privata sektorn utifrån lagstiftningsbehörigheten mellan riket och Åland.

[3] Justitieministeriet_EU_949_2023_Datainspektionen

I det fall Datainspektionen blir ansvarig eller ledande tillsynsmyndighet i gränsöverskridande ärenden är det sannolikt att det leder till administrativt betungande konsekvenser samt att det kan försvåra handläggningen av övriga ärenden hos myndigheten. Detta skulle försvaga skyddet av personuppgifter för de registrerade och rätten till god förvaltning.

Ålands landskapsregering står bakom kommissionens förslag och instämmer i synpunkterna statsrådet framför till Riksdagen. Statsrådet framför bland annat att Finland vid den fortsatte beredningen inom EU bör verka för möjlighet till skönsmässig bedömning hos tillsynsmyndigheten samt att den administrativa bördan som kan komma att uppstå inte blir för betungande. Landskapsregeringen vill särskilt lägga vikt vid att Finland vid den fortsatta beredningen inom EU bör verka för att förslaget inte leder till oproportionerligt betungande administration vid genomförandet av de föreslagna uppgifterna, särskilt vad avser små myndigheters administration.

Vicelantråd Harry Jansson

Dataskyddsombud Adeline Gripenberg

BILAGOR Datainspektionens utlåtande

FÖR KÄNNEDOM Anton Nilsson